

Czynniki warunkujące zachowanie się człowieka

Zachowanie człowieka to wieloaspektowe zjawisko. Mają na nie wpływ czynniki wewnętrzne i zewnętrzne, fizyczne i psychiczne, świadome i nieświadome. Ludzkie działania mogą być konsekwencją poniższych uwarunkowań.

Osobowość

Człowiek rodzi się z pewnymi cechami temperamentalnymi.

Temperament określa szybkość, częstotliwość, siłę i trwałość reagowania osoby (głównie pod względem emocjonalnym). Temperament jest bazą na podstawie której tworzy się osobowość (cechy charakterystyczne danej jednostki).

Osobowość jest względnie stała i określa sposób myślenia i zachowania się. Tworzy się na podstawie wcześniejszych doświadczeń (dzieciństwo, szkoła, spotkania z ludźmi i zdarzenia życiowe). Na strukturę osobowości, oprócz temperamentu, składa się inteligencja, motywacja (cele jednostki) i charakter (wola, sposoby reagowania, zasady postępowania). O ile dwa pierwsze składniki osobowości są w przeważającej mierze uwarunkowane genetycznie, to dwa kolejne uformowane są przede wszystkim poprzez czynniki środowiskowe oraz poprzez pracę osobistą jednostki.

Potrzeba realizacji potrzeb

Zgodnie z koncepcją Masłowa istnieje sekwencja potrzeb od najbardziej podstawowych do wyższych, które aktywizują się dopiero po zaspokojeniu niższych, są to kolejno :

- 1) **potrzeby fizjologiczne** (pokarm, sen);
- 2) **potrzeba bezpieczeństwa**;
- 3) **potrzeba miłości i przynależności**;
- 4) **potrzeba szacunku i uznania** (w tym dobrego mniemania o sobie);
- 5) **potrzeba samorealizacji**.

O ile potrzeby fizjologiczne muszą być zaspokojone w sposób realny (woda, jedzenie, tlen, sen) o tyle kolejne potrzeby mogą mieć charakter subiektywny, zależą bowiem od interpretacji określonych zdarzeń czy sytuacji. Czasem, gdy osoba nie jest w stanie zaspokoić na przykład potrzeby miłości, może stosować psychiczne mechanizmy obronne (np. unikanie działania czy zniekształcanie rzeczywistości), aby uzyskać złudzenie iż ją zaspakaja lub jej nie potrzebuje.

Kultura

Różnice kulturowe dotyczą sposobu i rodzaju żywienia, ubioru, architektury, norm i zasad postępowania a nawet sposobu myślenia i spostrzegania świata. Przykładem są ludzie zachodu, którzy reprezentują indywidualizm i wolność od wpływów zewnętrznych, natomiast ludzie wschodu uznają zależność i relację pomiędzy rodziną, społeczeństwem i środowiskiem. Człowiek wschodu zwraca uwagę bardziej na zewnętrzne czynniki (sytuacyjne) wpływające na zachowanie jednostki, natomiast w zachodnim świecie postępowanie osoby bardziej warunkuje się jej cechami.

Środowisko

Dziecko zależne jest od rodziców czy opiekunów materialnie i psychicznie. Postępowanie rodziców z dzieckiem, zwłaszcza w pierwszych latach jego życia ma niewątpliwie wpływ na jego późniejsze życie. Przykładowo, niezaspokojenie potrzeby miłości w dzieciństwie może skutkować deficytem miłości w późniejszym życiu, który może przejawiać się w nadmiernych oczekiwaniach w stosunku do partnera. Człowiek od ludzi uczy się wzorów postępowania, dowiaduje się jakie zachowania mogą mu przynosić korzyści a jakich należy się wystrzeżać. Jednostka, biorąc pod uwagę własne potrzeby, uznaje system wartości, kształtuje przekonania o sobie, innych ludziach i o świecie, o tym co jest dobre a co złe. Zło i dobro może być inaczej spostrzegane w zależności od wyznawanych wartości. Środowisko wpływa na kształtowanie się nawyków myślowych i schematów poznawczych (wiedza uogólniona i wyodrębniona z konkretnych doświadczeń).

Doświadczenie

Doświadczenia można podzielić na fizyczne, emocjonalne, psychiczne i duchowe. Mają one wpływ na spostrzeganie rzeczywistości i interpretację zdarzeń. Warunkują tworzenie się schematów poznawczych, które pomagają człowiekowi sprawnie funkcjonować. Myśl (interpretacja zdarzenia) może wywoływać określone emocje (strach, radość, wstręt, smutek, złość), emocje z kolei są siłą napędową do określonego zachowania. Przykładowo człowiek odczuwając lęk przed obiektem lub sytuacją dąży do ich uniknięcia.